

Про М. Слабошпицького як письменника варто судити також із його думок про місію письменництва: «Українські письменники в особливій ситуації, що ти маєш більше відповідальності, ніж твої колеги з Франції, Англії... Український письменник – дерево, яке виросло не там і не так. Український письменник мусить бути революціонером, будителем, просвітителем, навчителем, моральним авторитетом і поряд зі священником в тому суспільстві стояти, а потім бути, може, письменником. Коли така квота держава і ми всі відчуваємо, що вона не дуже українська держава наша, знову українському письменнику доводиться бути останньою чергою письменником, бо він повинен очолювати демонстрації, протести... Мріється, що нарешті український письменник нарешті стане просто письменником». А нам усім мріється, що усе зміниться в нашому суспільстві, коли ми почнемо зміни із себе та коли за нашими плечима будуть стояти такі надійні та мудрі корифеї, титани як Михайло Слабошпицький.

Література:

1. Бондаренко Станіслав: Михайло Слабошпицький: «Мені пощастило знати багатьох видатних людей» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://litakcent.com/2011/07/28/myhajlo-slaboshpyckyj-meni-poschastylo-znaty-bahatoh-vydatnyh-ljudej/>.
2. Коскін Володимир Михайло Слабошпицький: «Дорога контекстом життя...» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.litgazeta.com.ua/node/339>.
3. Нахлік Є. К. Портрет письменника в багатоголосці [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://litakcent.com/2013/01/17/portret-pysmennyka-v-bahatoholossi/>.
4. Слабошпицький М. Ф. Поет із пекла: Романи / Передмова В. О. Базилевського, післямова В. Н. Грабовського. / М. Ф. Слабошпицький. – К.: Грамота, 2008. – 832 с.
5. Черниш А. Україноцентричність героїв Михайла Слабошпицького як основа самореалізації / Анна Черниш // Слово і час, 2013. – № 7. – С. 67 – 77.
6. Прим. При підготовці статті використані матеріали зустрічі М. Слабошпицького зі студентами Інституту філології та журналістики Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки 11 вересня 2013 року.

Науковий керівник: Маланій Олена Олександрівна.

Юрій Грицевич
(Луцьк, Україна)

ФОНЕТИЧНІ ЯВИЩА ВОЛИНСЬКОПОЛІСЬКИХ ГОВІРОК У ЗБІРНИКУ ФОЛЬКЛОРНИХ ЗАПИСІВ О. КОНДРАТОВИЧ “ВЕСІЛЛЯ НА ПОЛІССІ”

Сучасна лінгвістика переживає, за влучним висловом З. Коцюби, “фольклорний бум”. Матеріали різних фольклорних жанрів широко використовують у лінгвокультурологічних, етнолінгвістичних, лінгвoseміотичних, нейропсихолінгвістичних дослідженнях з огляду на те, що фольклор – те джерело, яке дає змогу осягнути живу сутність національних традицій, зрозуміти етнічні особливості світосприйняття, мислення, спілкування. Фольклорні матеріали можуть слугувати і надійним джерелом відомостей про особливості місцевих говірок, але тільки за умови, що фіксація такого фактажу передбачала збереження діалектних рис на всіх рівнях мови. Збірник весільної обрядовості Камінь-Каширщини “Весілля на Поліссі” [1], упорядкований Олександром Кондратович, відповідає вимогам точної передачі особливостей народного мовлення.

У фольклорних записах Олександри Кондратович простежено найвиразніші волинськополіські явища фонетичного рівня. Специфіку західнополіської системи вокалізму передано, скажімо, через відмінні від літературної мови рефлекс етимологічних голосних. Наприклад, у ненаголошеній позиції простежено збереження давнього *o в так званих нових закритих складах: *родная, в конці, оболлешся, подняла, возьмемо, война*, пор.: “*Ізвила мені Пречистая Святая, а наложила сестричейка родная*” [1, с. 18], “*Ой як ти підеш, моя матьонко, моїми стежийками, то оболлешся, моя матьонко, дрібними сльозойками*” [1, с. 35], “*Ой прибігла Гальочка, подняла, йому праву ручейку а подала*” [1, с. 51], “*Бо ми підимо до мого тестя на войну*” [1, с. 91], “*В конці стола, в конці стола головку склонила*” [1, с. 101]. У цій же позиції передано й інший рефлекс етимологічного *o – [y]: *кунець, муцнейко*, пор.: “*Ой послідний танець, по весіллі кунець*” [1, с. 34], “*Чи горіли яснейко, як в’язали муцнейко*” [1, с. 58], у тім числі в закінченнях родового відмінка множини іменників на зразок *до дарув*, пор.: “*Сама сидить, дари крає, до дарув розмовляє*” [1, с. 42]. Відповідно до *o в закритих складах під наголосом можливий рефлекс [и]: *стільки, тільки*, пор.: “*Як на соснах шишечок, стільки в свата сваничок*” [1, с. 16], “*Ой не бери в золоті – тільки бери в розумі*” [1, с. 49]. Із-поміж специфічних рефлексів давнього *ě виявлено лише ненаголошений [а] після м’якого приголосного, що, очевидно, зумовлений польським впливом: *сядай, всядали, посядали*, пор.: “*Ой сядай каля його, говори ти до його*” [1, с. 8], “*Як добра доля, сядай навіки, а як лихая, пливи на ріку*” [1, с. 55], “*Ой заржали вороні кони, заржали, як молоді до шлюбойку всядали*” [1, с. 56], “*Погнулися лави, як гості посядали*” [1, с. 74]. Специфічно говірковий (але історично закономірний) наслідок занепаду

редукованого заднього ряду після [л] маніфестує структура ябличко, пор.: “*Вирвав ябличко на похміллічко*” [1, с. 101].

Виразними прикладами передано особливості позиційної реалізації сучасних голосних. Наприклад, ненаголошений [е] підвищує артикуляцію до [и]: *замите, принесе, міні, тибє, кашичка, кішичка, зозулейка, долийка, каминя, поллitemo, надиремо*, пор.: “*Вона тобі хату й сину замите, вона тобі в поле їсти принесе*” [1, с. 34], “*Рости, рости, розсадойко, буйная, ой щоб була долийка а добрая*” [1, с. 56], “*Ой як раба зозулейка, хай летить*” [1, с. 70], “*Ой мамойко, голубойко, спічи міні коровай гречний*” [1, с. 86]; після губних та [й], зрідка після шиплячих та [р] підвищення артикуляції ненаголошеного [е] ще більш виражене – аж до [і]: *біроза, візіте, пічоного, бірогом, свікорка, вишінька, привізи, сиріць, розвоюімо, гуляйте, дбайте*, пор.: “*Розвоюімо сину, хату й комору*” [1, с. 9], “*Ой за двором, за двором бігла річийка бірогом*” [1, с. 83], “*Ой білила, білила, свого свікорка дарила*” [1, с. 83], “*Самі п’єте-гуляйте, а в міні не дбайте*” [1, с. 88], “*Чи пічоного, чи вароного, чи князя молодого*” [1, с. 94], “*Вишінька та й од сонця ясна*” [1, с. 99], “*Чи є хлібець м’якейкий, чи є сиріць білейкий*” [1, с. 100]. Натомість після шиплячих перед складом із голосним переднього ряду засвідчено обниження і розширення артикуляції [е] > [а]: *пшаниця*, пор.: “*Пшаницю пололи, ручейки покололи*” [1, с. 57]. У ряді слів та словоформ голосний [е] незалежно від його походження заступається звуком [о]: *пічоного, вітьор, бірозах, посаджона, споряджена*, пор.: “*То не для тебе, а мій синочку, калина посаджона*” [1, с. 51], “*На ньому вітьор поли підносить*” [1, с. 51], “*На тих бірозах дві зозулейки кувало*” [1, с. 102].

Виявлено багато прикладів підвищення і звуження артикуляції наголошеного [а] > [е] після м’якого приголосного: *симне, гредки, взети, щестем, нажела, тилет, поредочок, сажей, тритечка*, пор.: “*Казала мати не ночувати, взети Надьочку та й приїжджати*” [1, с. 25], “*Не копай гредки і не сій рутки*” [1, с. 34], “*Телічка-тритечка, то й мала мандричка*” [1, с. 61], “*Споможи мене, а мій татойку, щестем-здоров’ем, долию добрею*” [1, с. 90], “*Сажей ручку в кішіньку, сип гроши на талірку*” [1, с. 94], “*Росици не росила, травици не нажела, тилет не годувала, сира не назбирала*” [1, с. 100], “*Ни води носити, ни хатойки мести, но поредочок вести*” [1, с. 104]. У ненаголошеній позиції після м’яких приголосних [а] може звужуватися і підвищуватися аж до [і]: *вінчаннічко, зіллічко, похміллічко*, пор.: “*Поклоняйся, Гальочко, низейко, бо вже твоє вінчаннічко а близейко*” [1, с. 19], “*Ой на вгороді трава-мурава, зіллічко купочками*” [1, с. 34], “*Вирвав ябличко на похміллічко*” [1, с. 101].

О. Кондратович передає також найбільш виразні явища діалектного консонантизму. Наприклад, відзначено збереження фрикативного [з]: *звени, кукурузойка*, пор.: “*Не шуми, дубровойко, не звени, дорожийко*” [1, с. 16], “*Ой на вгороді кукурузойка зацвіла*” [1, с. 57]; депалаталізацію свистячої африкати [ц]: *коровайниці, молодици, криници, Гальочки, матьонци, світлици, сестрици, росици, травици, свекорци, мамойци, світльолци*, пор.: “*Ой у світлици та й на скамниці ой там плакали та й дві сестрици*” [1, с. 26], “*Дозвольмося Іванка, Іванчиної сестрици, чи дозволить, благословить, сьой день звеселити*” [1, с. 84], “*Винисла покривальце тонейке, білейке свекорци милейкій*” [1, с. 105], “*Я мамойци вірно служив – коровай заслужив*” [1, с. 109]; ствердіння вібранта [р], пор.: “*Закувала зозулейка на дручку*” [1, с. 25], “*Ой як раба зозулейка, хай летить*” [1, с. 70], “*Дружко коровай крає, в кишеню ховає, то в торбу, то в кишеню для діток на вечеру*” [1, с. 78], “*Ой батько сина, батько сина в дорогу вираджає*” [1, с. 92]; збереження історичної палатальності шиплячих: *щестем, нажела, сажей*, пор.: “*Споможи мене, а мій татойку, щестем-здоров’ем, долию добрею*” [1, с. 90], “*Сажей ручку в кішіньку, сип гроши на талірку*” [1, с. 94], “*Росици не росила, травици не нажела, тилет не годувала, сира не назбирала*” [1, с. 100]; ствердіння шиплячих в інших умовах: депалаталізацію в деяких позиціях шиплячих: “*Сип гроши на талірку*” [1, с. 94] тощо.

Виявлено чимало структур, що ілюструють наслідки позиційних змін у групах приголосних, зокрема вияви асимілятивних та дисимілятивних процесів. Наприклад, відзначено прогресивну контактну асиміляцію за способом творення [мй] > [мн’]: *симне*, пор.: “*Там хата сукувата, там симне вовкувата*” [1, с. 25], “*В нас хата новейкая, симне веселейкая*” [1, с. 25]; прогресивну суміжну асиміляцію за способом творення [мл’] > [мн’], пор.: “*Ой стукнули на небі, а нам чути на земні*” [1, с. 84]; прогресивну контактну асиміляцію за місцем творення [зй] > [з’], пор.: “*Ой їли, ми їли, сивого вола ззіли*” [1, с. 36]; регресивну суміжну дисиміляцію за способом творення у групі [н’к] > [йк], пор.: “*Ой біжіте, коники, хутейко: вже до меї тещийки а близейко*” [1, с. 17], “*Ой зав’яжи той посаг муцнейко*” [1, с. 63], “*Чи є хлібець м’якейкий, чи є сиріць білейкий*” [1, с. 100] тощо.

Опрацьовані фольклорні тексти відбивають також афезу початкового ненаголошеного [о], пор.: “*Дайте Гальочки цибулю в вічі, щоб заплакала ’д матьонки їдучи, ’д матьонки свеї та й до чужей*” [1, с. 26], “*Не ’днеї нічки недосипала*” [1, с. 26], “*Од родойку ’ддоб’юся*”; афеза може бути й неповною: *встаюся, вгороді*, пор.: “*Ой на вгороді кукурузойка зацвіла*” [1, с. 19], “*Одна плаче ще й приплакує, що сама встаюся*” [1, с. 26]. Можлива поява протетичного [в]: *ворали*, пор.: “*Ой там, за горами, там ворали комарами*” [1, с. 64], хоча трапляються й давні форми без протези: *одчини, оконце, орішки*, пор.: “*Ой одчини, матьонко, оконце: іде твоє дитятко як сонце*” [1, с. 57], “*Орішки, котітеся*” [1, с. 59] тощо. У дієслівних префіксах часто з’являється приставний [і], пор.: “*Наш сват ізлякався, за двері сховався*” [1, с. 52], “*Не знайшли місця сісти, де сирець із’їсти*” [1, с. 26]; “*А я живу ізв’язала – таки своє доказала*” [1, с. 64], хоча у випадку *ржіте* секундарний [і] в позиції перед двокомпонентною консонантною сполукою, що склалася після занепаду редукованого, навпаки відсутній, пор.: “*Ой не ржіте, коники, не ржіте, тільки молодих до шлюбойку візіте*” [1, с. 56]. Виявлено також наслідки усичення слів: *тре < треба*, пор.: “*Було*

вола не бити, бо волом тре робити” [1, с. 36]; гіперичну форму *мніго* < *много*, пор.: “*Не мніго грошей – по рубельочку*” [1, с. 44]; давні форми *талірку*, *талірочка* без результату дистантної метатези [л...р] > [р...л], як у літературній мові, пор.: “*Брязнули ложичками, стукнули талірочками: Василькова челядь сідає вечерять*” [1, с. 65], “*Сип гроши на талірку*” [1, с. 94] тощо.

Проаналізований матеріал виразно відбиває локальні особливості волинськополіських говірок на фонетичному рівні, зокрема специфіку рефлексачії давніх та позиційні варіанти сучасних голосних, відмінності в частотності вживання приголосних, наслідки позиційних модифікацій консонантних сполук та наслідки деяких нерегулярних звукових модифікацій.

Література:

1. Кондратович О. П. Весілля на Поліссі. Народні звичаї та обряди / О. П. Кондратович. – Луцьк: Надстир'я, 1996. – 111 с.

Науковий керівник:

кандидат філологічних наук, доцент Громик Юрій Васильович.

Леся Гуня, Людмила Лихочвор
(Дубляни, Львів)

КОМП'ЮТЕРИЗАЦІЯ НАВЧАННЯ НА ЗАНЯТТЯХ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

В умовах доби інформатизації, завдання викладача – активізувати пізнавальну діяльність студентів, залучаючи сучасні педагогічні технології – інформаційні, а саме комп'ютерні інновації, інтернет-ресурси.

Докорінні зміни, що відбулися з людством за останні 10 років, наперед визначили роль та місце персональних комп'ютерів та інформаційних технологій. Людина, що вмilo та ефективно володіє технологіями та інформацією, має інший – новий стиль мислення, по-іншому підходить до оцінки висунутих проблем, до організації своєї діяльності.

У сучасному суспільстві інформатизація є найважливішим механізмом реформування освітньої системи, яка спрямована, по-перше, на *підвищення якості, доступності, по-друге, ефективності освіти*.

З появою в процесі освіти такої складової, як інформатизація, стало доцільним переглянути її завдання. Основними з них є:

- підвищення якості підготовки фахівців на основі використання в навчальному процесі сучасних інформаційних технологій;
- застосування активних методів навчання і як результат, підвищення творчої та інтелектуальної складових навчальної діяльності;
- інтеграція різних видів освітньої діяльності (навчальної, дослідницької та ін.);
- адаптація інформаційних технологій навчання до індивідуальних особливостей студента;
- забезпечення безперервності і наступності в навчанні;
- розробка інформаційних технологій дистанційного навчання;
- удосконалювання програмно-методичного забезпечення навчального процесу.

Також найважливішим завданням інформатизації сфери освіти повинно стати випередження інформатизації інших галузей людської діяльності, оскільки знання і навички, отримані в процесі освіти, лежать в основі всіх видів діяльності людини. Використання комп'ютера в навчанні іноземній мові істотно впливає на ефективність освітнього процесу. Комп'ютер являє собою багатофункціональний технічний засіб навчання. Він дозволяє зберігати в пам'яті мовний матеріал значного обсягу, знаходити інформацію, що цікавить, і представляти її на екрані в зручному для користувача виді. Існують дві основні сфери застосування комп'ютерів у навчальній діяльності: – комп'ютерна підтримка традиційного навчання; – навчання, реалізоване за допомогою комп'ютера.

Персональний комп'ютер може застосовуватися викладачем для рішення особистих дидактичних завдань під час заняття:

- пред'явлення інформації в різних формах;
- формування у студентів загально навчальних і спеціальних знань і вмінь по предмету;
- контроль, оцінка і корекція результатів навчання;
- організація індивідуального і групового навчання;
- керування процесом навчання. Комп'ютер може використовуватися на всіх етапах процесу навчання: при поясненні нового матеріалу, закріпленні, повторенні, контролі.

Комп'ютеризація навчання значно впливає на всі компоненти сучасної освітньої системи особливо на предмет "Англійська мова": його мету, завдання, зміст, методи, технологію. Навчання іноземній мові з використанням комп'ютера відрізняється рядом переваг:

- інтерес студентів до комп'ютера приводить до високої мотивації процесу навчання;
- студенти охоче ведуть діалог з комп'ютером, у них підвищується загальна, комп'ютерна і мовна культура;
- індивідуалізація навчання;